

Antoinette Coswayn seksuaali- ja sukupuoli-identiteetti
Jean Rhysin teoksessa Siintää Sargassomeri

Julia Latvala

Kandidaatintutkielma

Oulun yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Kirjallisuus

Kesäkuu 2021

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Tutkielman teoreettiset lähtökohdat	4
3. Antoinetten naisen mallit.....	5
3.1. Äiti.....	5
3.2. Christophine.....	10
3.3. Louise de Plana.....	12
4. Luostariajan vaikutus Antoinetten identiteettiin.....	13
5. Antoinetten ja Rochesterin avioliiton vaikutus Antoinetten identiteettiin.....	15
6. Päätäntö.....	18
Lähteet.....	20

1. Johdanto

Siintää Sargassomeri -teoksen (1966) kirjoittaja Jean Rhys (syntymänimeltään Ella Gwendolen Rhys Williams) syntyi Dominikaanisessa tasavallassa vuonna 1990. Yksinäisenä lapsena Rhys löysi seuraa kirjoista ja kirjoitti jo silloin ajatuksiaan paperille. Hänet lähetettiin 16-vuotiaana opiskelemaan Englantiin, missä hän eli suuren osan elämästään. Rhysin monimutkaisen ja väkivaltaisen rakkaussuhteen päättymisen inspiroi häntä kirjoittamaan ensimmäisen novellinsa *Quartet* (1929). Tämä tapahtuma oli hänen kirjailijan uransa alku. Rhysin ehkä tunnetuin teos *Siintää Sargassomeri* julkaistiin vuonna 1966 kirjailijan ollessa 76-vuotias. Vaikka Rhysin tuotanto oli saanut suosiosoituksia kirjailijan ollessa elossa, kuoli hän vuonna 1979 epäillen töidensä merkitystä. (Your Dictionary)

Jean Rhysin *Siintää Sargassomeri* (1966) kertoo Charlotte Brontën *Kotiopettajattaren romaanissa* (1847) olevan herra Rochesterin vaimon, ullakolla asuvan hullun naisen, tarinan. Antoinette Cosway on jamaikalainen valkoinen nainen, joka kasvaa yhteisön hyljeksimässä entisessä orjanomistajaperheessä. Antoinetten elämää leimaavat muun muassa etäinen ja epäterve äitisuhde sekä hyväksikäyttävä ja väkivaltainen avioliitto herra Rochesterin kanssa. *Siintää Sargassomeri* (1966) kertoo Antoinette Coswayn kasvutarinan lisäksi hänen ja Rochesterin avioliiton alusta sekä Antoinetten kohtalosta Rochesterin vaimona. *Siintää Sargassomeri* kiinnostaa minua, koska se on mielestäni todella hyvin ja kauniisti kirjoitettu, vaikka tarina on erittäin traaginen. Kaikessa kauheudessaan teoksen tarina on myös hyvin mukaansatempaava ja kiinnostava. Teoksessa on selviä viitteitä Rhysin itsensä elämään, mikä on mielenkiintoinen yksityiskohta. Rhys onkin itse sanonut, että on aina kirjoittanut vain itsestään. (Your Dictionary)

Antoinette Cosway saa jo lapsuudessaan huonon lähtökohdan terveellisen minäkuvan kehitykselle hänen myrkyllisen äitisuhteensa ja heidän perheensä luokka-aseman tuhoutumisen myötä. Tutkielmassani tarkastelen Antoinetten naisen malleja, joista ensimmäisenä käsittelen hänen äitiään, Annettea. Pohdin heidän välistä suhdettaan ja sen vaikutusta Antoinetten identiteettiin, samoin kuin Annetten ja herra Masonin avioliiton myötä muuttuvaa Coulibri-kotia ja sen muuttumisen vaikutusta Antoinetteen. Käsittelen myös Annetten kohtaloa sekä sen vaikutuksia Antoinetteen niin lapsuudessa kuin aikuisuudessa.

Toinen merkittävä nainen Antoinetten elämässä on hänen hoitajansa Christophine. Tutkielmassa tarkastelen, miten Christophinen ja Antoinetten läheinen suhde vaikuttaa Antoinetten identiteettiin lapsena ja aikuisena. Pohdin myös, miten Antoinetten tunteet Christophinea kohtaan muokkaavat Antoinetten silmissä perheen kotia, Coulibria.

Käsittelen Annetten ja Christophinen lisäksi Louise de Planaa, Antoinetten läheistä ystävää luostarissa, sekä hänen ja Antoinetten ystävyysuhteen vaikutusta Antoinetteen. Pohdin luostarissa vietetyn ajan ja luostarin oppien vaikutusta Antoinetten seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiin. Tarkastelen myös hieman luostarin merkitystä Antoinetelle sekä hänen uskoaan ja sen menetystä. Pohdin lisäksi Antoinetten ja Rochesterin avioliiton vaikutusta Antoinetten identiteettiin sekä tarkastelen seksuaalista käyttäytymistä heidän

parisuhteessaan. Pohdin lisäksi Rochesterin motiiveja ja tapoja muokata Antoinetten identiteettiä ja hallita häntä. Työni tavoitteena on saada muodostettua kuvaa Antoinetten seksuaali- ja sukupuoli-identiteetistä, kuten esimerkiksi siitä, miten hän on oppinut ilmaisemaan sukupuoltaan tai seksuaalisuuttaan.

2. Tutkielman teoreettiset lähtökohdat

Kerron nyt tässä tutkielmassani käyttämistäni teorioista. Sukupuoli (sex) on joukko ihmisen biologisia ominaisuuksia, jotka määrittävät hänen sukupuolensa. Sukupuoli (gender) on joukko sosiaalisia rooleja ja tapoja, joita ihminen ilmentää ja se määrittelee hänen sukupuolensa. Esimerkiksi yhden kulttuurin miehiseksi ajattelema asia voi olla toisessa kulttuurissa naiseen yhdistettävä ominaisuus. Tuija Saresman, Leena-Maija Rossin ja Tuula Juvosen *Käsikirja sukupuoleen* -teoksessa (2010) kerrotaan, että ”Sukupuolta tuotetaan merkittävässä määrin arjen toiminnan ja kulttuuristen esitysten puitteissa. [...] Siinä missä esimerkiksi englanninkielinen feministinen tutkimuskeskustelu on eriyttänyt käsitteet sex ja gender puhuessaan sukupuolen biologiasta ja sosiaalisuudesta, on suomen kielessä sukupuolelle (toistaiseksi) käytössä vain yksi, 1800-luvun puolimaissa kehitetty sana. Siksi meidän täytyy puhua vaikkapa biologisesta, anatomisesta tai ruumiillisesta sukupuolesta, tai sitten joko sosiaalisesta, yhteiskunnallisesta, symbolisesta tai kulttuurisesta sukupuolesta [...]”. Tutkielmassani tarkastelen Antoinette Coswayn sukupuoli-identiteettiä gender-ajattelun pohjalta. Oletan, että hänen sukupuolensa (sex) on nainen.

Seksuaalisuus tarkoittaa henkilön seksuaalisia tuntemuksia, ajatuksia, kiinnostusta ja käyttäytymistä. Ihminen voi tuntea toisia kohtaan fyysistä, seksuaalista tai emotionaalista vetovoimaa, ja kaikki nämä ovat osa henkilön seksuaalisuutta. Seksuaalisuuden ei kuitenkaan tarvitse olla sidoksissa toiseen ihmiseen, esimerkkinä itsetyydytys. ”Vaikka sukupuoli ja seksuaalisuus monin tavoin kietoutuvatkin toisiinsa [...] Kaikki sukupuoleen liittyvä ei liity seksuaalisuuteen” (Saresma, Rossi & Juvonen 2010). Seksuaalisuuteen ei kuulu vain seksuaalinen suuntautuminen eli kehen henkilö tuntee seksuaalista vetovoimaa vaan myös esimerkiksi seksuaalisuuden harjoittaminen kuten seksi. Niin kuin aiemmin kerroin, pohdin tutkielmassa Antoinette Coswayn seksuaalisuutta sekä hänen seksuaalista käyttäytymistään avioliitossa herra Rochesterin kanssa.

Identiteetti tarkoittaa sitä, millaiseksi ihminen käsittää itsensä eli vastaa kysymykseen ”kuka minä olen”. Käsitys siitä, millainen on, vaikuttaa ihmisen toimintaan ja käyttäytymiseen. Leena-Maija Rossin *Muuttuva sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa* -teoksessa (2015) kerrotaan, että ”ihmisiä myös asetetaan erilaisiin sosiokulttuurisiin identiteetti-positioihin heidän tahdostaan riippumatta [...] Identiteettien muotoutuminen ei todellakaan ole vapaasti valittavaa erojen leikkiä, esimerkiksi täysin yksilön oman tahdon varaista ”pukeutumista” sukupuoleen ja seksuaalisuuteen”. Identiteetti ei ole pysyvä ominaisuus vaan oman identiteetin kehittyminen on ”aina virtaava, aina prosessinalainen, ei koskaan valmis”, kuten Pam Morris kertoo teoksessaan *Kirjallisuus ja feminismi. Johdatus feministiseen kirjallisuudentutkimukseen* (1997). Identiteetin kehitys on siis jatkuva vuorovaikutuksellinen prosessi. Identiteetti muodostuu sekä

henkilökohtaisesta että sosiaalisesta puolesta. Henkilökohtainen puoli koostuu toisista ihmisistä erottavista ominaisuuksista, esimerkiksi omista kiinnostuksen kohteista. Sosiaalinen puoli sisältää tarpeen kuulua joukkoon esimerkiksi samaistumalla kieleen, kulttuuriin ja sukupuoleen pohjautuviin ryhmiin. Tutkielmani pääroolissa ovat Antoinette Coswayn seksuaali- ja sukupuoli-identiteetit eli millaiseksi hän kokee itsensä ja erityisesti oman sukupuolensa ja seksuaalisuutensa. Olen myös pohtinut Antoinetten identiteettiä siltä kannalta, millaisena muut ihmiset, kuten Rochester, hänet näkevät.

3. Antoinetten naisen mallit

3.1. Äiti

Antoinetten ensimmäinen, merkittävä naisen malli on luonnollisesti hänen oma äitinsä Annette. Heille ei kuitenkaan koskaan pääse kehittymään turvallista kiintymyssuhdetta, vaan äiti suhtautuu Antoinetteen hyvinkin kylmästi ja välinpitämättömästi. Orjuuden aikakauden päätyttyä kukaan ei enää halua tehdä töitä perheelle, joka oli sortanut työläisiään. Näin ollen heistä tulee hyljeksittyjä ja vihattuja koko kaupungin keskuudessa. Antoinetten äidin ainoa ystävä tekee itsemurhan, jolloin aletaan huhuta, että ystävänsä autioksi jääneessä talossa kummittelisi eivätkä ihmiset ” [...] suostuneet menemään lähellekään sitä. Eikä kukaan tullut lähelle meitä. Minä totuin yksinäiseen elämään, mutta äitini suunnitteli ja toivoi yhä – ehkä hänen täytyi toivoa aina, kun hän kulki peilin ohi” (SS, 14). Annette osoittaa voimaa ja tulisieluisuutta ratsastaessaan yläluokkalaiseen tapaan yhä jokainen aamu, vaikka mustat pilkkaavatkin häntä varsinkin sitten, kun ratsastusvaatteet alkavat kulua eikä perheellä ole enää rahaa ostaa uusia. Ratsastaminen kuitenkin loppuu siihen, kun hänen rakas hevosensa löytyy myrkytettynä. Kaiken tämän menetyksen lisäksi Antoinetten veljen, Pierren, luokse tulee käymään lääkäri eikä hänellä ole hyviä uutisia. Sillä hetkellä Annette muuttuu täysin. Hän ajautuu yhä syvemmälle tuskaan ja epätoivoon sekä sulkeutuu ulkopuoliselta maailmalta.

Äitini yleensä käveli edestakaisin pitkin *glacisia*, kivettyä ja katettua terassia, joka jatkui koko talon pituudelta ja kohosi bambuviitaa kohti. Bambujen vierellä seisoessaan hän näki esteettömästi merelle, mutta kuka tahansa ohikulkija voi tuijottaa häntä. He tuijottivat, toisinaan he nauroivat. Sen jälkeen, kun ääni oli loitonnut ja hiljentynyt, hän piti silmänsä pitkään kiinni ja kätensä nyrkissä. Hänen mustien kulmakarvojensa väliin tuli ura, syvä, aivan kuin veitsellä viilletty. Vihasin tuota uraa, ja kerran kosketin hänen otsaansa yrittäen saada sen siliämään. Mutta hän työnsi minut luotaan, ei tönkeysti vaan tyynesti, kylmästi, sanaakaan sanomatta, aivan kuin hän olisi lopullisesti päättänyt, ettei minusta ollut hänelle iloa. Hän halusi istua Pierren kanssa tai kävellä missä hänen mielensä teki, kenenkään häiritsemättä, hän halusi rauhaa ja hiljaisuutta. (SS, 16.)

Antoinetten äidiltä ryöstetään kaikki, mistä hän on välittänyt. Hän pitää merelle katselemisesta, mutta jos hän katselee sinne, altistuu hän ohikulkijoiden naurulle ja pilkalle. Annette yrittää painaa tuskansa syvälle sisimpäänsä, eikä suostu antamaan muille sitä tyydytystä, että he näkisivät häneen sattuvan. Antoinette vihaa äitinsä otsassa olevaa uraa, koska se merkitsee hänelle äitinsä surua, loputonta huolta sekä äidin mielenterveyden horjumista. Tyttö yrittää saada uran siliämään koskettamalla sitä, mutta hänen äitinsä reagoi häneen kylmän tyynesti. Annette työntää tytön pois sanaakaan sanomatta. Hän on niin lannistunut, ettei jaksa edes huutaa Antoinetelle. Hän on luovuttanut täysin. Jopa se, että hän tiuskaisisi työlle, on liikaa vaadittu. Antoinette olisi varmaankin halunnut äitinsä edes huutavan, mutta Annette jättää Antoinetten täysin huomiotta ja haluaa tytön tekevän samoin myös häntä kohtaan. Hän haluaa olla vain yksin tai Pierren seurassa. Antoinetten seura ei enää kelpaa hänelle, ja Antoinette alkaakin jättää äitinsä rauhaan myöntäen, että pelkää häntä hieman. Hän kuulemma puhuu itsekseen. Antoinette näkee nyt merkin siitä, millainen kohtalo hänen äidillään on edessä.

Vaikka Annette tekee selväksi, ettei halua viettää aikaa Antoinetten seurassa, Antoinette yrittää yhä miellyttää äitiään ja tehdä hänet onnelliseksi. Annette ei kuitenkaan osoita välittävänsä Antoinetten yrityksistä vaan torjuu tytön kerta toisensa jälkeen. Antoinette alkaa luovuttaa äitinsä suhteen: ”Kerran olisin mennyt hiljaa takaisin katsellakseni, kun hän nukkui sinisellä sohvalla – kerran keksin tekosyitä saadakseni olla hänen lähellään, kun hän harjasi tukkaansa, pehmeää mustaa viittaa, joka peittäisi minut, kätkisi ja suojelisi. Mutta en enää. En nyt enää” (SS, 19).

Annette saa uuden mahdollisuuden onneen mennessään naimisiin englantilaisen herra Masonin kanssa. Siinä missä Annette ja Mason ovat onnellisia avioliittonsa solmimisesta, muut ihmiset puhuvat heistä yhä pahaa ja uskovat heidän suhteensa epäonnistuvan. Ihmisten ilkeämielinen juoruilu tekee Antoinetten vihaiseksi. Hän suhtautuu äitinsä ja herra Masonin häihin varsin neutraalisti: ”Minäkin olin siellä, mutta he olivat unohtaneet minut, ja pian minäkin jätin heidät ajatuksistani” (SS, 27).

Oltuaan yli vuoden naimisissa, Annette ja Mason alkavat riidellä yhdestä ja samasta asiasta – Coulibrista lähtemisestä. Annette haluaa lähteä, koska hän tietää ihmisten yhä vihaavan häntä ja uskoo heidän voivan tehdä perheelle pahaa. Mason ei kuitenkaan usko ihmisistä olevan vaaraa heille ja suhtautuu Annetten pelkoon jopa vähättelevästi:

- [...] Olet elänyt liian kauan yksinäsi, Annette. Keksit kuvitteluissasi vihamielisyyttä jota ei ole olemassa. Aina äärimmäisyydestä toiseen. [...]
 - Et pidä siitä mikä heissä on hyvää, et edes huomaa sitä, äitini sanoi, – etkä usko että heissä on myös toinen, huono puoli.
 - He ovat aivan liian laiskoja ollakseen vaarallisia, herra Mason sanoi. – Tiedän sen.
 - He ovat vireämpiä kuin sinä, vaikka ovatkin ehkä laiskoja, ja he voivat olla vaarallisia ja julmia syistä joita et ymmärrä.
 - Ei, en ymmärrä, herra Mason aina sanoi. – En ymmärrä lainkaan.
- Mutta äiti puhui aina vain poislähdöstä. Itsepintaisesti. Vihaisesti. (SS, 30–31)

Antoinette ei pidä Masonista eikä usko koskaan pitävänsäkään: “[...] ajattelin, etten koskaan pitäisi hänestä kovin paljoa. Sain häntä yhä mielessäni herra Masoniksi. [...] Tavallaan asiat olivat paremmin ennen kuin

hän tuli, vaikka hän oli pelastanut meidät köyhyydestä ja kurjuudesta” (SS, 32). Vaikka Antoinette ajatteleekin näin, hän rakastaa yhä äitiään ja on iloinen Masonista, koska mies tavallaan pelasti Annetten hengen saapumalla hänen elämänsä: ”Niin, hän olisi varmaan kuollut, jollei hän olisi tavannut herra Masonia. Ja ensimmäisen kerran olin kiitollinen ja pidin herra Masonista” (SS, 35).

Antoinetten äidin ja herra Masonin avioliiton myötä koko perheen elämä muuttuu englantilaisemmaksi: ”Söimme nyt englantilaista ruokaa, häränlihaa ja lammasta, piirakoita ja vanukkaita. Minusta oli hauskaa olla samanlainen kuin englantilaiset tytöt, mutta kaipaasin Christophinen ruoan makua” (SS, 33). Antoinettea eivät uudet ruoat harmita, koska hän nauttii ollessaan samanlainen kuin englantilaiset tytöt. Hän ihailee muutenkin Englantia valtavasti. Antoinette kuitenkin kaippaa Christophinen tekemien ruokien makuja. Hänestä on hauska olla englantilainen, mutta hän kaippaa omaa kulttuuriaan.

Lopulta käy, kuten Annette on pelännytkin, kyläläiset päättävät osoittaa vihansa ja sytyttävät Coswayn perheen kartanon palamaan. Tulipalon alettua ainoa asia Annetten mielessä on Pierre:

En huomannut äitini liikkuvan, hän oli niin nopea. Hän avasi huoneeni oven, enkä sitten enää nähnyt häntä, en nähnyt muuta kuin savua. [...] Kun avasin silmäni, äitini oli huoneessa Pierre sylissä. Hänen hajallaan ollut tukkansa oli palanut – siitä haju. Ajattelin, että Pierre on kuollut. Hän näytti kuolleelta. Hän oli valkoinen eikä äännähtänytkään, ja hänen päänsä riippui velttona aivan kuin hän olisi ollut täysin eloton, ja hänen silmänsä olivat kääntyneet nurin niin että vain valkuaiset näkyivät. (SS, 38)

Tulta ei saada taltutettua, jolloin käy selväksi, että perheen on hylättävä kotinsa ja paettava väkijoukon raivoa. Antoinette jää tulipalonkin hetkellä ilman äitinsä lohdutusta ja turvaa, jolloin Christophine ja Cora-täti ovat hänen tukenaan. Jopa perheen Coco-papukaija vaikuttaa olevan Annetten mielessä tärkeämpi kuin Antoinette, sillä hän ei suostu lähtemään palavasta talosta ilman sitä. Toisaalta papukaija oli joskus Annetten ainoa ystävä, joka oli hänen rinnallaan. Vasta Cora-tädin sanat saavat Antoinetten äidin rauhoittumaan ja lähtemään kartanosta: ”– Annette, Cora-täti sanoi. – He nauravat sinulle, älä anna heidän nauraa itsellesi. Silloin äiti lakkasi taistelemasta, ja isäpuoleni puolittain kantoi, puolittain veti häntä meidän perässämme, äänekkäästi sadatellen” (SS, 41).

Perhe pääsee lopulta pakoon väkivaltaista ihmisjoukkoa mutta on selvää, ettei entiseen ole enää paluuta. Antoinette kertoo myöhemmin miehelleen Rochesterille, että: ”Coulibrin jälkeen oli liian myöhäistä. Minä en muuttanut” (SS, 96). Coulibrin tapahtumat seurasivat Antoinettea ja siellä hänestä muovautui sellainen kuin hän on. Hän ei muuttanut Coulibrin jälkeen. Annette viedään maaseudulle toipumaan tapahtumista, ja Antoinette menee kerran vierailemaan hänen luonaan, vaikkei odota äitinsä näkemistä innolla: ”Hän oli osa Coulibrin, ja se oli poissa, joten hänkin oli poissa, olin siitä varma” (SS, 47). Antoinette kuitenkin pitää vielä jonkinlaista toivoa yllä, sillä nähdessään äitinsä nykyisen asuinpaikan, ryntää hän sisälle halaamaan äitiään: ”[...] minä ajattelin: Ei se ole hän. Sitten: Sen täytyy olla hän” (SS, 48). Vierailu ei kuitenkaan suju kuten Antoinette toivoi:

Hän katsoi ovelle, sitten minuun, sitten taas ovelle. En voinut sanoa: – Hän on kuollut. Siksi pudistin päätäni. – Mutta minä olen tässä, minä olen tässä, minä sanoin, ja hän sanoi: – Ei.

Aivan hiljaa. Sitten: Ei, ei, ei. Hyvin äänekkäästi, ja hän sysäisi minut luotaan. Kaaduin väliseinää vasten ja loukkasin itseni. Mies ja nainen pitelivät häntä käsivarsista ja Christophine oli siellä. Nainen sanoi: – Miksi toitte lapsen tänne? Hän tuo mukanaan vain huolta, huolta, huolta. Sitä on ilmankin tarpeeksi. Matkalla Cora-tädin taloon emme puhuneet koko aikana. (SS, 48)

Antoinetten äitiä ei kuitenkaan jätetä rauhaan edes silloin, kun hän on murtunut ja poissa ihmisten ilmoilta. Hänestä aletaan puhumaan vieläkin enemmän kuin aiemmin. Jotkut ihmiset sentään hiljenevät nähdessään Antoinetten, mutta kaikki eivät ole niin ystävällisiä: ”Katso hullua tyttöä, sinä olet hullu niin kuin sinun äitisikin. [...] Sinun äitisi kulkee ilman kenkiä ja sukkia, hän on *sans culottes*. Hän on yrittänyt tappaa miehensä ja hän on yrittänyt tappaa myös sinut, kun sinä menit katsomaan häntä. Hänellä on silmät kuin zombilla ja sinulla on myös silmät kuin zombilla” (SS, 49–50).

Antoinette ei suostu uskomaan, että hänen äitinsä olisi hullu tai menetetty tapaus: ”[...] äitini, joka minun täytyy unohtaa ja jonka puolesta minun täytyy rukoilla aivan kuin hän olisi kuollut, vaikka hän elää [...] muistin, miten hän vihasi voimakasta valoa ja rakasti viileyttä ja varjoa. He sanoivat, että se on erilaista valoa. Minä en kuitenkaan suostunut sanomaan sitä” (SS, 56, 58). Antoinetteesta tuntuu oudolta yrittää unohtaa äitinsä ja rukoilla hänen puolestaan, koska hän on elossa. Antoinetten täytyy kuitenkin mielessään kohdella äitiään kuin hän olisi kuollut. Toisin kuin muut, Antoinette pitää yhä jonkinlaista toivoa yllä. Hän ei myöskään suostu sanomaan, että hänen äitinsä olisi jotenkin erilainen tai ajattelisi poikkeavalla tavalla.

Antoinette lähtee kerran yksin käymään äitinsä luona ja saa selville häntä kohdeltavan kaltoin hoitopaikassaan:

Ennen kuin tulin talon luo, kuulin hänen itkevän. Ajattelin, että tappaisin jokaisen joka tekee pahaa äidilleni. [...] Muistan puvun joka hänellä oli päällään – hyvin avokaulainen iltapuku – ja hän oli paljain jaloin. Huoneessa oli lihava musta mies, jolla oli kädessään lasillinen rommia. Hän sanoi: – Juo se niin unohdat. Äiti joi sen yhteen menoon. [...] Näin sen kaiken. Äitini ei katsonut heihin. Hän käveli edestakaisin ja sanoi: - Tämähän on miellyttävä yllätys, herra Luttrell. Godfrey, ota herra Luttrellin hevonen. Sitten hän näytti väsyvän ja istuutui keinutuoliin. Näin miehen kohottavan hänet tuolista ja suutelevan häntä. Näin miehen huulien painuvan hänen huulilleen, ja hän retkahti veltoksi miehen sylissä, ja mies nauroi. Nainenkin nauroi, mutta hän oli vihainen. Nähdessäni sen juoksin tieheni. (SS, 143)

Antoinette rakastaa äitiään vielä kaiken sen jälkeen, mitä heidän välillään on tapahtunut. Mielessään hän on valmis tekemään mitä vain suojellakseen ja tukeakseen äitiään, mutta tosipaikan tullen hän ei kykene tekemään mitään ja juoksee pakoon. Tämä on varmasti osasy siihen, että Antoinette tuntee aikuisena syyllisyyttä äitinsä kohtalosta.

Antoinette kertoo teoksessa äitinsä lopullisesta kuolemasta nopeasti ja yllättäen:

Juodessani muistan, että äitini hautajaisten jälkeen, hyvin varhain aamulla, melkein yhtä aikaisiin kuin nyt, menimme kotiin juomaan kaakaota ja syömään leivoksia. Hän kuoli viime vuonna, kukaan ei kertonut minulle miten, enkä minä kysynyt. Herra Mason oli haudalla ja Christophine, ei ketään muuta. Christophine itki katkerasti, mutta minä en voinut. Rukoilin, mutta sanat putosivat maahan merkityksettöminä. (SS, 62)

Antoinette ei kysy äitinsä kuolinsyytä eikä hänelle kerrota sitä. Voi olla, että koska äidistä ei koskaan muutoinkaan puhuta, ei hänen kuolinsyynsäkään nouse luontevasti keskustelunaiheeksi. Ehkä Antoinette

mieltii, että tieto äidin kuoleman syystä ei kuitenkaan muuta mitään, joten sen tietämisellä ei ole väliä. On myös mahdollista, että äidin kuolemaan liittyy jotain hämärää eikä kukaan halua puhua siitä. Ehkä Antoinnetekin tietyllä tavalla ajattelee niin ja on mieluummin tietämättä liikaa. Kuten elämässään, Annetten luona hautajaisissa on vain muutama läheinen ihminen. Hän kuolee kuten elikin – yksinäisenä. Toisin kuin Christophine, Antoinette ei pysty itkemään. Ehkä hän on liian järkyttynyt äitinsä kuolemasta ja siitä, ettei hänen äidillään ole enää toivoa parantua. Antoinette rukoilee mutta se tuntuu merkityksettömältä eikä anna lohtua Antoinetelle. Eihän rukoilu auttanut äidin eläessäkään. Annetten kuolema mainitaan lopulta hyvin ohimennen. Annetten kuolema on samanlainen kuin Antoinetten kertomus siitä: nopeasti ohi eikä sille anneta kauheasti huomiota tai uhrata paljon ajatuksia. Ihan kuin Annetten elämäkin.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on se, että Antoinette ei koskaan vihaa äitiään – ainakaan hän ei ilmaise vihaansa teoksessa – vaan perimmäinen tunne, jota hän tuntee äitiään kohtaan, on sääli.

Viisi vuotta. Se on nopeasti sanottu. Mutta miten pitkä aika se on elää. Ja yksinäinen. Hän oli niin yksinäinen, että hän kasvoi eroon muista ihmisistä. Sellaista sattuu. Minullekin kävi niin, mutta minulle se oli helpompaa, koska tuskin muistin muuta. Hänelle se oli outoa ja pelottavaa. Ja hän oli niin suloinen. Minulla oli tapana ajatella, että hän varmaankin toivoi ja valehteli itselleen joka kerta katsoessaan peiliin. Minäkin valehtelin itselleni. Eri asioita tietenkin. Ihminen voi valehdella itselleen pitkän aikaa, mutta jonakin päivänä kaikki murenee ja hän on yksin. (SS, 139)

Antoinette kertoo miehelleen Rochesterille tarinaa äidistään ja paljastaa samalla jopa syyttävänsä itseään siitä, mitä hänen äidilleen tapahtui: ”Sitten tuli se päivä, jolloin äiti huomasi, että minusta oli varttumassa valkoinen neekeri, ja hän häpesi minua; sen päivän jälkeen kaikki muuttui. Niin, se oli minun syytäni; [...]” *Valkoisella neekerillä* Antoinette viittaa omaan kaksijakoiseen naisidentiteettiinsä, mitä Judith Butler käsittelee kirjassaan *The Psychic Life of Power: Theories in Subjection* (1997). Antoinette ei kykene olemaan vihainen tai syyttämään omaa äitiään lapsuutensa kaltoinkohtelusta. Hän kääntää omassa mielessään tilanteen niin, että hän itse olisi syyllinen äitinsä mielenterveyden vääjäämättömään romahtamiseen.

Sara Eeva kertoo Lasse Kekin ja Kaisa Ilmosen *Pervot pidot. Homo-, lesbo- ja queer-näkökulmia kirjallisuudentutkimukseen* -teoksesta (2004) löytyvässä artikkelissaan ”Kreolinaisen heteroseksuaalisuuden 'pakollinen' ja melankolinen rakentuminen Jean Rhysin romaaneissa *Voyage in the Dark* ja *Siintää Sargassomeri*”, että Antoinetten nimi on samaa juurta hänen äitinsä, mieleltään järkkyneen Annetten, nimen kanssa. Jo nimi enteilee Antoinetten ja Annetten samanlaisia kohtaloita: kumpikin avioituu englantilaisen miehen kanssa ja menettää pian tämän jälkeen järkensä – tai ainakin heidän aviomiehensä määrittelevät vaimonsa ”hulluiksi”. Annetten ja Masonin avioliitto toteutuu siis lopulta myös Antoinetten ja Rochesterin kohdalla.

3.2. Christophine

Kun Antoinette ymmärtää, ettei saa kaipaamaansa huomiota ja rakkautta äidiltään, hän kiintyy hoitajaansa Christophineen ja hakeutuu hänen seuraansa: ”Niinpä vietin suurimman osan aikaani keittiössä, joka oli ulkorakennuksessa jonkin matkan päässä. Christophine nukkui viereisessä pienessä huoneessa” (SS, 16). Antoinette osoittaa ihailevansa tietyllä tapaa Christophinea, joka on erilainen kuin muut tytön tuntemat naiset:

Hänen laulunsa eivät olleet samanlaisia kuin jamaikalaiset laulut, eikä hän ollut samanlainen kuin muut naiset. Hän oli paljon mustempi – sinisenmusta – ja hänellä oli kapeat kasvat ja puhtaat piirteet. Hän käytti mustaa pukua, raskaita kultaisia korvarekkeitä ja keltaista huivia, joka oli huolellisesti solmittu niin että nurkat siipottivat otsalla. Kukaan muu neekerinainen ei käyttänyt mustaa eikä sitonut huiviaan martiniquelaisittain. (SS, 17)

Christophine on pääosin vastuussa Antoinetten kasvatuksesta, ja heidän välilleen syntyy ajan kuluessa tietynlainen (vara)äiti-tytär-suhde. Antoinette saa häneltä enemmän kuin koskaan äidiltään. Christophine on niin tärkeä Antoinetelle, että hänen menettämisensä pelottaa Antoinetta: ”Lähtisikö Christophine, jos käskisi hänen mennä? minä ajattelin. Mutta en sanonut sitä. En uskaltanut sanoa sitä” (SS, 19). Antoinette osoittaa aikuisiällään jopa riippuvaisuutta Christophinesta: ”– Ethän ole lähdössä? hän [Antoinette] sanoi. – Kyllä minä olen, Christophine sanoi. – Entä miten minun käy? Antoinette sanoi. – Nouse ylös, tyttö, ja pue päällesi. Nainen tarvitsee puhtia elääkseen tässä pahassa maailmassa.” (SS, 106) Christophine on aina Antoinetten tukena ja antaa hänelle neuvoja sekä tarvittaessa pitää rakastavasti kuria yllä.

Christophine huomaa Antoinetten oirehtivan äitisuhteensa ja perheensä huonon maineen vuoksi. Tämän takia Christophine päättää auttaa Antoinetta ja hankkia hänelle ystävän, joka voisi lievittää hänen tuskaansa ja yksinäisyyttään:

[...] istuuduin puutarhan perälle vanhan muurin viereen. Sitä peitti vihreä sammal, pehmeä kuin sametti, enkä halunnut liikahtaa enää koskaan. Kävisi huonosti, jos hievahtaisinkaan paikaltani. Christophine löysi minut sieltä, kun oli melkein pimeää, ja olin niin kangistunut, että hänen täytyi auttaa minut pystyyn. Hän ei sanonut mitään, mutta seuraavana aamuna Tia oli keittiössä äitinsä Maillotten, Christophinen ystävän, kanssa. Ei aikaakaan niin Tiasta tuli ystäväni, ja tapasin hänet melkein joka aamu joelle vievän tien mutkassa. (SS, 19–20)

Antoinetten äidin ja englantilaisen herra Masonin avioliiton myötä Coulibri, perheen koti, muuttuu Antoinetten silmissä: ”Heidän puheensa Christophinesta muuttivat Coulibrin, eivät korjaukset tai uudet huonekalut tai vieraat kasvat. Heidän puheensa Christophinesta ja taikuudesta muuttivat sen.” (SS, 28) Puheet Christophinen harjoittamasta taikuudesta, obeahista, muuttavat Coulibrin. Coulibriin ja Christophineen liittyy nyt pelottava puoli, kun taas toisaalta Antoinette rakastaa Christophinea syvästi. Antoinette tuntee ristiriitaa yhdistäessään mielessään hymyilevän Christophinen ja uhkaavan obeahin:

Olin varma, että huoneessa (vanhan mustan vaatekaapin takana?) oli kätkössä kuolleen miehen kuivunut käsi, valkeita kananhöyheniä, kukko jonka kaula oli katkaistu ja joka teki kuolemaa hitaasti, hitaasti. Pisara pisaralta veri putoili punaiseen astiaan, ja kuvittelin voivani kuulla sen. Kukaan ei ollut koskaan puhunut minulle *obeahista*, neekereiden taikamenoista – mutta tiesin, mitä löytäisin, jos uskaltaisin katsoa. Sitten Christophine tuli sisään, hymyilevänä ja iloisena nähdessään minut. Mitään hälyttävää ei koskaan tapahtunut, ja minä unohdin, tai sanoin itselleni, että olin unohtanut. (SS, 29)

Antoinetten rakkaus Christophinea kohtaan näkyy muun muassa siinä, kun hän puolustaa hoitajaansa mieheltään Rochesterilta ja vastaa kysymykseen ”Pelkäätkö häntä?” sanoin: ”En, kuinka voisin pelätä?”. (SS, 77) Antoinette sanoo useasti teoksen aikana, että pelkäsi ennen kaikkea. Hän ei kuitenkaan tunne pelkoa Christophinea kohtaan. Christophine onkin Antoinetten elämän ainoa asia, jota hän ei ole koskaan pelännyt.

Antoinetten uskoutuessa Christophinelle avioliittonsa epäonnesta, hän ilmaisee pelkonsa Christophinen tulevaa kuolemaa kohtaan: ”Kun hän painoi päänsä alas, hän näytti vanhalta, ja minä ajattelin: Voi Christophine, älä tule vanhaksi. Sinä olet ainoa ystäväni, älä hylkää minua tulemalla vanhaksi.” (SS, 120)

Christophine puolustaa Antoinettea hänen aviomieheltään Rochesterilta ja yrittää saada asioita järjestettyä niin, että Antoinette ja Rochester voisivat olla onnellisia yhdessä – edes jotenkin. Rochester kuitenkin erottaa Christophinen ja Antoinetten lopullisesti toisistaan:

- Haluatko sanoa hyvästi Antoinetelle?
 - Minä annoin sille yhtä ainetta unta varten – ei mitään mikä tekee sille pahaa. Minä en herätä sitä kurjuuteen. Minä jätän sen teille.
 - Voit kirjoittaa hänelle, sanoin [Rochester] jäykästi.
 - Minä en osaa lukea ja kirjoittaa. Muut asiat minä osaan.
- Hän [Christophine] käveli tiehensä katsomatta taakseen. (SS, 173)

Judith Butler puhuu teoksessaan *The Psychic Life of Power: Theories in Subjection* (1997) siitä, kuinka Antoinetten identifioituminen naiseksi tapahtuu sekä valkoisen yläluokkaisen kreolinaisen (äiti) että mustan työläisnaisen (Christophine) avulla. Tästä näyttää rakentuvan sellainen hybridinen naisidentiteetti, jossa identifikaatio sekä mustaan että valkoiseen äitiin epäonnistuu: “[...] musta nainen ja valkoinen kreolinainen määrittävät eri tavoin, ja [...] Antoinette ei kykene siteeraamaan kumpaakaan identiteettiä riittävän ehyesti [...]”. “ Antoinette on valkoinen yläluokkaisen perheen tytär, jonka kuitenkin kasvattaa pääosin musta työläisnainen, Christophine. Antoinette viettää paljon aikaa Christophinen sekä esimerkiksi ystävänsä Tian kanssa, jolloin hän oppii muun muassa puhumaan samalla tavalla kuin mustat ihmiset. Hän kuitenkin näkee naisen mallia myös yläluokkaisesta, valkoisesta äidistään, joka on esimerkiksi aina laittautunut hienosti ja puhuu eri tavalla kuin Christophine. Myös Antoinetten kaipuu äitinsä hyväksyntää kohtaan saa tytön varmasti haluamaan käyttäytyä ja olla kuin äitinsä sekä tuntemaan syyllisyyttä, ettei hän pysty täyttämään näitä kriteereitä ja identifioitumaan äitinsä kautta. Antoinette ei pysty siteeraamaan täysin – muttei myöskään tarpeeksi – jompaakumpaa tai kumpaakin identiteettiä, jolloin hän putoaa niiden väliin:

- Se oli laulu valkoisesta torakasta. Se olen minä. Siksi he sanovat kaikkia meitä, jotka olimme täällä ennen kuin heidän oma väkensä Afrikassa myi heidät orjakauppiaille. Ja olen kuullut englantilaisten naisten sanovan meitä valkoisiksi neekereiksi. Joten teidän välillänne usein ihmettelen, kuka minä olen ja missä on minun maani ja minne minä kuulun ja miksi koskaan synnyin. (SS, 108)

3.3. Louise de Plana

Cora-täti lähettää Antoinetten luostarikouluun, mistä Antoinette ei itse pidä aluksi laisinkaan: ”[...] takerruin Cora-tätiin, niin kuin takertuisi elämään jos rakastaisi sitä” (SS, 48). Kuitenkin jo ensimmäisenä päivänä luostarissa hän löytää elämäänsä uuden ihmisen – Louise de Planan. Louiselle annetaankin heti suuri tehtävä, sillä hänestä tehdään Antoinetten opas luostarissa: ”Jos sinusta tuntuu täällä vieraalta, hän selittää kaiken” (SS, 53). Louise ottaa Antoinetten heti siipiensä suojaan ja kertoo hänelle sisäpiirijuttuja, jotta Antoinette pääsisi helpommin osaksi luostarin väkeä: ”Sanomme äiti St. Justinea äiti Sitruunamehuksi. Hän ei ole kovin älykäs, naisparka. Huomaat kyllä” (SS, 53). Antoinette ihailee välittömästi Louisen kaunista ulkonäköä, ja tytön läsnäolo saa hänet onnelliseksi. Louise auttaa Antoinettea sopeutumaan luostarin elämään ja Louisesta tulee nopeasti hänen ystävänsä ja tärkein ihmissuhde luostarissa. Antoinetten Louisea kohtaan tuntema ihailu näyttäytyy hyvin hänen kuvaillessaan tyttöä:

Mutta Louise! Hänen hoikka uumansa, hänen hennot ruskeat kätensä, hänen heleä sointuva äänensä, joka lauloi kappelissa niin huolettomasti kuolemasta. Niin kuin lintu olisi laulanut. Mitä tahansa olisi voinut tapahtua sinulle, Louise, mitä tahansa, enkä minä olisi hämmästynyt. (SS, 56.)

Lisa Walker huomioi kirjassaan *Looking Like What You Are – Sexual Style, Race And Lesbian Identity* (2001), miten Antoinette aiemman sitaatin kohdalla mielikuvissaan erotisoi koulutoverinsa, kreolityttö Louise de Planan länsi-intialaisuutta. Tämän tulkinnan myötä Antoinetten ihailu Louisea kohtaan näyttäytyy jopa lesboromanttisena. Ymmärrän, mistä tämä tulkinta juontaa juurensa, mutta nähdäkseni Antoinetten ja Louisen välinen suhde on läheinen ystävyys-suhte, jonka aikana Louisesta tulee Antoinetelle jopa äidin kaltainen henkilö.

Louisen lisäksi de Planan sisaruksiin kuuluvat Héléne ja Germaine. Näitä kolmea siskoa symboloivat äiti St. Justinen kertomukset kolmesta pyhimyksestä. De Planan sisarusia pidetään luostarissa täydellisinä esimerkkeinä muille, jolloin kuva siitä, millainen naisen täytyy olla, määrittyy heidän kauttaan. Tytöt käyttäytyvät aina hyvin ja näyttävät huolitelluilta sekä kauniilta. Nunnat käskivätkin nuoria kiinnittämään huomiota sisaruksiin ja puhumaan heidän ulkonäöstään. De Planan sisarusten ihailu johtaakin siihen, että nuoremmat nunnat haluavat näyttää heiltä, ja heistä tulee myös Antoinetelle virheettömän naisen malleja: ”Ihailen heitä” (SS, 55). Antoinette ihailee kuitenkin kaikista eniten Louisea, mikä näkyy hyvin hänen kuvaillessaan tyttöä verrattuna kahteen muuhun de Planan sisarukseen:

Joskus oli kysymys Héléne-neidin tukasta ja joskus Germaine-neidin moitteettomasta käytöksestä ja joskus siitä miten hyvää huolta Louise-neiti piti kauniista hampaistaan. Ja jos me emme olleet koskaan kateellisia, eivät hekään koskaan vaikuttaneet itserakkailta. Héléne ja Germaine tuntuivat hieman ylimielisiltä, ehkä etäisiltä, mutta Louise ei vaikuttanut edes etäiseltä. Hän oli aivan toista maata – aivan kuin hän olisi tiennyt syntyneensä muita asioita varten. (SS, 55)

Louise de Plana tekee Antoinetteen niin syvän vaikutuksen, että hän jopa yhdistää Louisen omaan äitiinsä.

Ranska on nainen jolla on musta tukka ja yllään valkoinen puku, sillä Louise syntyi Ranskassa viisitoista vuotta sitten, ja äitini, joka minun täytyy unohtaa ja jonka puolesta minun täytyy rukoilla aivan kuin hän olisi kuollut, vaikka hän elää, pukeutui mielellään valkoiseen. (SS, 56.)

Näin ollen hän näkee ihmishahmoksi muutetussa Ranskassa piirteitä sekä Louisesta että äidistään. He molemmat sekoittuvat keskenään tytön ajatuksissa, ja Louise nousee Antoinetten silmissä hänen äitinsä tasolle. Näin suuri merkitys Louise antamalla esimerkillä on tytölle, jolla ei ole koskaan ollut terveellistä äiti-tytär-suhdetta. Tämän perusteella Louise näyttäytyy Antoinetelle jopa jonkinlaisena äitihahmona. Tätä asetelmaa vahvistaa myös se, että Louise ohjasi Antoinettea luostarissa ensimmäisestä päivästä lähtien ja hänen sanottiin pystyvän selittämään kaiken, mikä Antoinettea mietityttäisi. Louisesta tuli Antoinetelle välittömästi tietynlainen auktoriteetti, jota katsella ylöspäin, ja tukea antava ”äidillinen” ihminen.

4. Luostariajan vaikutus Antoinetten identiteettiin

Antoinette sopeutuu luostarin elämään varsin helposti ja haluaakin muistaa sen ajan niin kauan kuin elää. ”Luostari oli minun turvapaikkani, paikka joka oli täynnä auringonpaistetta ja kuolemaa” (SS, 57). Antoinette määrittelee luostarissa identiteettiään kirjoittaessaan oman nimensä: ”Antoinette Mason, syntyjään Cosway” (SS, 53). Coswayna olo on tärkeää Antoinetelle. Sekin täytyy laittaa nimeä kirjoittaessa ylös. Hän ei ole Mason – ainakaan kokonaan.

Luostarikoulussa Antoinette oppii elämään vaatimattomasti ja Herran tahtoa noudattaen. Sillä on kuitenkin vaikutus hänen käsitykseensä omasta kehostaan, mikä näkyy kylpyhuoneessa: ”[...] jossa pulikoimme, yllämme pitkät, nilkkoihin ulottuvat harmaat puuvillapaidat. Saippuan tuoksu, kun saippuoi itsensä varovasti paidan alla, temppu, joka täytyi oppia; kainosti pukeutuminen, toinen temppu.” (SS, 57.) Antoinette oppii suhtautumaan omaan kehoonsa varovasti ja epävarmasti. Hänen on määrä pestä itsensä paidan alta siveellisesti, varmaankin varoen koskemasta rintoihinsa, jotka ovat eräänlainen naiseuden ja kypsyyden merkki. Antoinetten täytyy myös pukeutua kainosti, mikä tarkoittaa sitä, ettei hänen ole soveliasta ikään kuin esitellä alastonta vartaloaan muille samassa tilassa olijoille. Pukeutumisen pitää tapahtua ja tapahtuessaan se ei saa kiinnittää muiden huomiota. Äiti St. Justine keskittyikin opetuksissaan ”[...] siveyteen, tuohon virheettömään kristalliin, jota ei voi koskaan korjata, kun se kerran on rikottu.” (SS, 54.)

Antoinettesta tulee ajan kuluessa samanlainen kuin muistakin luostarin nuorista nunnista. Nunnilla ei ole omaa identiteettiä tai ainakaan he eivät voi ilmentää sitä, sillä heillä kaikilla on samanlaiset rutiinit ja elintavat. He tekevät kaiken yhdessä eikä luostariajan tekstistä ole huomattavissa kovin paljon yksilöllistä tekemistä tai ajattelua – paitsi Antoinetella. Antoinette kuitenkin oppii olemaan ajattelemta liikaa ja kyseenalaistamatta luostarin opetuksia:

Opin sanomaan hyvin nopeasti niin kuin muutkin tytöt: >> – – kaikki tämän päivän rukoukset, työt ja kärsimykset.>> Mutta entä onni, ajattelin aluksi, eikö onnea olekaan? Täytyy olla. Tietenkin onni, onni, niin. Mutta pian unohdin kysymyksen onnesta juostessani

alas portaita suureen kiviseen kylpyhuoneeseen [...]. [...] Pian opin sopottamaan mitään ajattelematta niin kuin muutkin. Muuttuvasta nykyisyydestä ja kuolinhetkestämme, sillä muuta meillä ei ole. (SS, 57–58)

Antoinetten mukaan luostari on täynnä vastakohtia: ”Kaikki oli kirkkautta, tai pimeyttä. [...] Tällaista oli luostarin elämä, vaaleaa ja tummaa, valoa ja varjoa, taivasta ja helvettiä [...] (SS, 58). Hän ei osannut odottaa luostarilta sellaista hurmiota, ja kerran hän rukoilikin omaa kuolemaansa tajuten yhtäkkiä tekevänsä syntiä:

Ja niin taas rukoilin, rukoilin sitä anteeksi pitkän aikaa, mutta mieleeni tuli ajatus: niin monet asiat ovat syntiä, miksi? Syntiä, sekin että ajattelee näin. Onneksi kuitenkin sisar Marie Augustine sanoo, etteivät ajatukset ole syntiä, jos ne torjutaan heti. On vain sanottava: Herra pelasta minut, sillä minä menehdyn. Minusta on hyvin lohdullista tietää täsmälleen mitä pitää tehdä. En kuitenkaan rukoillut enää kovin usein tämän jälkeen ja pian tuskin lainkaan. Tunsin itseni rohkeammaksi, onnellisemmaksi ja vapaammaksi. Mutta en yhtä turvatuksi. (SS, 58-59)

Antoinette kyseenalaistaa luostarin opetuksia synnistä ja menettää uskonsa. Hän tuntee olonsa onnellisemmaksi, rohkeammaksi ja vapaammaksi ilman uskoa ja sen mukana tulevia sääntöjä. Hän ei kuitenkaan tunne oloaan yhtä turvatuksi ilman uskoa siitä, että pelastuisi kuoleman jälkeen ja tietäisi täsmälleen mitä täytyy tehdä. Antoinetten uskon menettämiseen vaikuttaa varmasti myös hänen äitinsä, Annetten kuolema, jolloin: ”Christophine itki katkerasti, mutta minä en voinut. Rukoilin, mutta sanat putosivat maahan merkityksettöminä” (SS, 62). Antoinette ei saanut voimaa rukoilusta hetkenä, jolloin hän olisi sitä tarvinnut vaan koki rukoilun ja sen sanoman jopa merkityksettömänä äitinsä kuoleman hetkellä.

Vaikka Antoinette ei enää uskokaan, hän ottaa raskaasti tiedon siitä, että lähtisi luostarista: ”[...] pelon, surun, menetyksen tunne oli jälleen tukahduttaa minut. [...] Tuntui samalta kuin sinä aamuna jolloin löysin hevosen kuolleena. Älä sano sanaakaan, ja ehkä se ei olekaan totta” (SS, 60). Antoinette ei kuitenkaan pääse todellisuutta pakoon, sillä kaikki luostarissa tietävät hänen tulevasta lähdestään: ”[...] ensimmäisen kerran nunnien iloiset kasvot vaivasivat minua” (SS, 61). Antoinette tuntee vielä uskonsa menetyksen jälkeen luostarin olevan turvapaikka. Tällä kertaa turvapaikka on kuitenkin muiden nunnien, eikä hänen, sillä hän on lähdessä luostarin turvallisten muurien ulkopuolelle: ”He ovat turvassa. Mistä he tietäisivät, millaista saattaa olla luostarin muurien *ulkopuolella?*” (SS, 61).

Antoinette ei myöhemminkään elämässään usko enää, kuten hän ilmaisee epäsuorasti Rochesterille heidän jutellessaan Rochesterin omasta uskosta:

– Sinä kutsut aina Jumalaa, hän sanoi. – Uskotko sinä Jumalaan?
– Tietenkin, tietenkin uskon luojani voimaan ja viisauteen.
Hän kohotti kulmakarvojaan, ja hänen suupielensä painuivat alaspäin kysyvän pilkallisesti.
[...]
– Entä sinä, minä sanoin. – Uskotko sinä Jumalaan?
Hän vastasi tyynesti: – Ei merkitse mitään, mihin minä uskon tai sinä uskot, sillä me emme voi tehdä mitään. Me olemme niin kuin nämä. Hän näpäytti kuolleen yöperhosen pöydältä.
(SS, 136).

5. Antoinetten ja Rochesterin avioliiton vaikutus Antoinetten identiteettiin

Luostarissa Antoinette näkee toistuvasti samaa painajaista. Antoinetten painajainen symboloi hänen tulevaa avioliittoaan ja tytön pelkoa siitä, millainen avioliitosta tulee. Painajaisessa Antoinette kävelee kauniissa hääpuvussa metsässä miehensä kanssa: ”Seuraan häntä pelosta sairaana, mutta en yritäkään pelastautua; jos joku yrittäisi pelastaa minut, kieltäytyisin. Näin täytyy tapahtua” (SS, 61). Antoinette on alistunut kohtaloonsa ja hyväksynyt sen, että hänen täytyy mennä naimisiin. Mies on kuitenkin ilkeä Antoinettea kohtaan ja vaikuttaa vihaavan häntä: ”Hän kääntyy ja katsoo minua, hänen kasvonsa ovat vihasta mustanpuhuvat, ja sen nähdessäni alan itkeä. Hän hymyilee viekkaasti. [...] minä seuraan häntä itkien” (SS, 61). Antoinette pelkää tulevan miehensä olevan julma ja heidän suhteensa olevan täynnä vihaa. Hän pelkää tätä, koska on nähnyt samanlaista mallia muun muassa oman äitinsä ja Cora-tätinsä avioliitossa englantilaisten miesten kanssa. Antoinette ei enää huolehdi kauniin pukunsa puhtaudesta vaan antaa sen laahata maassa. Hän luovuttaa täydellisen, rakastavan ja kauniin avioliiton suhteen. Antoinette ja hänen miehensä saapuvat suljettuun puutarhaan, jota ympäröivät kivimuurit, ja jossa puut ovat erilaisia, tuntemattomia. Tämä paikka symboloi Englantia, johon Antoinette lopulta avioliittonsa myötä päätyy ja joka on hänelle täysin vieras paikka. Antoinetten edessä ovat ylöspäin johtavat portaat:

On niin pimeä, että en näe muuria tai portaita, mutta tiedän että ne ovat jossakin lähellä, ja ajattelen: Se tapahtuu, kun nousen nämä portaat. Ylhäällä. Kompastun pukuuni enkä pääse jalkeille. Käteni osuu puuhun, ja takerrun siihen kiinni. – Tänne, tänne. Mutta tuntuu, etten mene enää eteenpäin. Puu huojuu ja nytkähtelee, aivan kuin se yrittäisi heittää minut pois. Pidän siitä yhä kiinni, ja sekunnit kuluvat ja kukin kestää tuhat vuotta. – Tänne, tänne, vieras ääni sanoi, ja puun huojunta ja nytkähtely lakkasi. (SS, 61–62)

Antoinette tuntee unessaan naimisiinmenon olevan lähellä, vaikkei täysin tiedä milloin se tapahtuu. Hän kompastuu hääpukuunsa ja tarrautuu kiinni puuhun, jotta hänen ei tarvitse nousta portaita ja mennä naimisiin. Vieras ääni houkuttelee tai kääntää häntä tulemaan ääntä kohti. Antoinettesta tuntuu, ettei hän mene enää eteenpäin. Hän ei aio. Puu kuitenkin alkaa huojua kuin yrittäen heittää Antoinetten pois. Puu on symboli Antoinetten perheelle, jonka pitäisi suojella häntä avioliitolta mutta joka itseasiassa haluaa Antoinetten menevän naimisiin. Antoinette yrittää pidellä epätoivoisesti viimeisillä voimillaan kiinni puusta ja aika tuntuu menevän hyvin hitaasti. Vieras ääni houkuttelee häntä jälleen, ja yhtäkkiä puu lakkaa nytkähtelemästä. Tällöin Antoinette herää painajaisestaan.

Antoinetten velipuoli valitsee Antoinetelle miehen, herra Rochesterin, jonka kanssa Antoinette meneekin hyvin nopeasti naimisiin painajaisesta ja viime hetken epäröinnistä huolimatta. Sukupuolten välinen epätasa-arvo näyttäytyy selvästi avioliiton solmimisessa, sillä kaikki omaisuus, mitä Antoinetella on, siirtyy nyt hänen miehelleen. Nainen on taloudellisesti riippuvainen miehestään ja joutuu pyytämään häneltä omaa rahaa sitä halutessaan. Silloinkin mies voi aina korkeammassa asemassa olevana kieltäytyä antamasta sitä hänelle. Rochesterilla ei ole vain taloudellista valtaa Antoinetteen nähden, vaan myös henkistä ja fyysistä sellaista. Heidän avioliittonsa ei ole alusta alkaenkaan onnellinen, mihin vaikuttaa se, etteivät he tunne toisiaan juuri lainkaan eikä Rochesterista löydy tuoretta vaimoan kohtaan minkäänlaista rakkautta tai kiintymystä: ”Kaikki

oli hyvin kirkkaan väristä, hyvin outoa, mutta se ei merkinnyt minulle mitään. Ei hänkään, tyttö jonka kanssa minun oli määrä mennä naimisiin.” (SS, 79)

Rochesterin naisihanne noudattelee viktoriaanisen kodinhengettären määritelmiä, eikä seksuaalisesti liian aktiivinen Antoinette sovi niihin. Lopulta mies määrittelee vaimonsa manikealaista allegoriaa mukailleen paitsi mielisairaaksi, myös ”mustaksi” ja seksuaalisesti holtittomaksi: (Eeva, 2004, 317)

Hän laskee mustat hiukset hajalleen ja nauraa ja suostuttelee ja imartele. (Hullu tyttö. Hän ei välitä ketä rakastaa.) Hän voi hii ja itkee ja antautuu niin kuin ei yksikään tervejärkinen nainen antautuisi – eikä voisi antautua. *Eikä voisi*. Sitten hän makaa hiljaa, niin hiljaa kuin tämä pilvinen päivä. Mielipuoli, joka tietää aina, milloin on sopiva hetki. Mutta ei koskaan ota siitä vaarin. (SS, 177)

Rochester osoittautuu kuitenkin itse varsin seksuaaliseksi, sillä ainoa asia, mitä hän vaimostaan haluaa, on seksi. Mies ei rakasta Antoinettea, vaan naisesta tulee hänelle keino tyydyttää omia tarpeitaan. Jamaikalaisella valkoisella kreolinaisella ja englantilaisella miehellä on hyvin erilaiset kulttuuriset lähtökohdat. Heidän ajatusmaailmansa on väistämättä erilainen, eikä Rochester pidä siitä. Hän vieroksuu omaa vaimoaan, joka ei näe maailmaa kuten hän. Antoinette haluaisi miehensä osoittavan hänelle hellyyttä muutenkin kuin seksin muodossa, mutta Rochester tekee toiveet turhaksi ottamalla mitä tahtoo ja jättämällä Antoinetten kaipaamaan syvempää yhteyttä:

Mitä hänelle tuottamaani onneen tulee, se oli pahempaa kuin ei mikään. En rakastanut häntä. Janosin häntä, mutta se ei ole rakkautta. Tunsin hyvin vähän hellyyttä häntä kohtaan, hän oli vieras minulle, vieras joka ei ajatellut eikä tuntenut niin kuin minä. Eräänä iltapäivänä hänen makuuhuoneen lattialle jättämänsä puku sai minut hengästyneeksi ja mielettömäksi himosta. Uuvuttuani käännyin pois päin hänestä, suomatta hänelle vielä kukaan sanaa tai hyväilyä. (SS, 98)

Rochester ei pidä siitä, että Antoinette naisena nauttii seksistä, mutta hän itse voi ilmaista omaa seksuaalisuuttaan vapaasti eikä näe ongelmaa siinä, että tyydyttää halujaan Antoinetten avulla. Naisen täytyisi ilmeisesti olla siveellinen ja kaino haluten täyttää miehensä jokaisen toiveen himoitsematta itse mitään. Onko naisen varmuus omasta seksuaalisuudestaan huono asia? Ainakin Rochesterin näkökulmasta seksuaalisuudestaan nauttiva Antoinette ei ole sovelias, vaan mies tuomitsee hänet mieleltään epävakaaaksi. Rochester saisi kuitenkin syyttää osaksi itseään vaimonsa seksuaalisten halujen syntymisestä. Hän nimittäin itse opetti naista täyttämään aviollisia velvollisuuksia: ”Näin hänen kuolevan monta kertaa. Minun tavallani, ei hänen. [...] Ja miksi ei? Pian hän oli yhtä innokas rakastamaan, niin kuin sanotaan, kuin minäkin – voipuneempi ja väsyneempi jälkeempään.” (SS, 97)

Se, että Antoinette löytää avioliitossa seksuaalisuutensa ja alkaa nauttimaan seksistä muodostaa ristiriidan luostarissa painotettujen oppien kanssa. Luostarissa tyttöjä opetettiin suhtautumaan omaan kehoonsa jopa

häveten sitä ja sen naisellisia muotoja. Omasta seksuaalisuudestaan nauttiminen rikkoo Antoinetten luostarissa saadut häpeän kahleet.

Asioiden mennessä yhä pahempaan suuntaan, ja Rochesterin alkaessa nukkua pukeutumishuoneessaan parin yhteisen vuoteen sijaan Antoinette hakee apua hoitajaltaan Christophinelta. Antoinette haluaa epätoivoisesti pitää kiinni miehestään, vaikka onkin huomannut, ettei Rochester tunne rakkautta häntä kohtaan. Syyt siihen, miksi Antoinette haluaa pysyä huonossa avioliitossa, ovat monimutkaiset. Toisaalta on hänen velvollisuutensa vaimona pysyä Rochesterin rinnalla ja olla tuottamatta hänelle häpeää erolla. Toisaalta taas Antoinette ei myöskään halua menettää yhtään enempää. Hänen koko elämänsä on ollut yhtä menetyksen jatkumoa, ja nyt, kun hän kokee päässeensä eroon pelosta ja löytäneensä onnen Rochesterin kanssa, ei hän aio luovuttaa ilman taistelua. Antoinette pyytää Christophinea käyttämään mustaa magiaa, *obeahia*, saadakseen Rochesterin rakastumaan vaimoonsa.

- [...] Mutta Christophine, jos mieheni tulisi luokseni yhtenä yönä. Vielä kerran. Saisin hänet rakastamaan itseäni.
- [...] Vaikka minä saankin sen tulemaan sinun sänkyyn, minä en voi saada sitä rakastamaan sinua. Jälkeenpäin se vihaa sinua.
- Ei. Entä vaikka hän vihaisikin? Hän vihaa minua nyt. (SS, 119)

Antoinette uskoo, että jos hän saisi vietettyä Rochesterin kanssa vielä yhden yön, mies rakastuisi häneen. Ainakin Antoinetten on pakko yrittää, jos on edes pieni mahdollisuus, että se tapahtuisi. Onko Antoinetten käsitys rakkaudesta hämärtynyt? Toisaalta miten hän olisi ikinä voinutkaan oppia, millaista rakkaus todella on. Hän eli lapsuutensa vihan ympäröimänä jääden vaille jopa äitinsä rakkautta. Antoinette näyttäisi jotenkin yhdistävän rakkauden ja seksin keskenään. Seksi on Antoinetten keino saada Rochester rakastumaan häneen. Hän haluaa miehen valtaansa. Seksistä on nyt tullut Antoinetelle ase, väline, jolla saada haluamansa.

Christophine suostuu lopulta Antoinetten pyyntöön, mutta suunnitelma ei onnistu. Rochester ei yhteisen yön jälkeen tunne yhtään sen enempää rakkautta Antoinettea kohtaan kuin ennenkään ja kostaakseen vaimolleen hänen juonittelustaan, mies pettää häntä palvelustyttö Amélien kanssa. Christophine antaa Rochesterin kuulla kunniansa Antoinetten kaltoinkohtelusta ja paljastuu, että Antoinette on uskonut Christophinen tietoon yksityiskohtia heidän seksielämästään:

- Ja sitten te rakastelette vaimoanne, kunnes se juopuu siitä, – rommi ei saisi sitä niin juopuneeksi – kunnes se ei tule toimeen ilman sitä, hän jatkoi tuomarin äänellään.
- Hän on se jolta aurinko on himmennyt. Teidät se vain näkee. Mutta te vain tahdotte murskata sen. [...] Se kertoi minulle että kesken kaiken te kutsuite sitä kaikenlaisilla nimillä. Marionetti. Jokin semmoinen sana. [...] Se sana tarkoittaa nukkea? Koska se ei puhu. Te tahdotte pakottaa sen itkemään ja puhumaan. [...] Mutta se ei suostunut. Niin te keksitte jotain muuta. Te otitte sen kelvottoman tytön ja leikitte sen kanssa viereisessä

huoneessa ja te puhutte ja nauratte ja rakastatte niin, että vaimonne kuuli kaiken. Te tarkoittitte että se kuuluisi. (SS, 163, 165)

Rochester kutsuu Antoinettea marionetiksi, joka tarkoittaa langoilla liikuteltavaa nukkea. Tällä tavalla hän esineellistää Antoinetten niin, että häneltä on helpompi ottaa mitä haluaa, eikä mies huomaa hänen ihmisarvoaan. Nuket ovat myös leluja, joilla voi leikkiä. Rochester pitää vaimoaan Antoinettea omana nukkenaan, jota hän voi ohjailla kuten haluaa. Rochester haluaa viereisessä huoneessa olevan vaimonsa kuulevan mitä hän tekee Amélien kanssa. Mies on seksuaalisesti hyvin sadistinen ja käyttää seksiä rankaisuvälineenä sekä keinona kostaa vaimolleen. Heidän suhteessaan seksi ei ole tapa osoittaa rakkautta, vaan valtaa. Rochesterille se on vain keino tyydyttää omat halunsa välittämättä vaimonsa tunteista.

Koko heidän avioliittonsa on pelkkää valtapeliä Rochesterin yrittäessä muuttaa ja hallita Antoinettea. Hän yrittää muokata Antoinettesta toista ihmistä, toista identiteettiä: ”– Bertha, minä [Rochester] sanoin. – Nimeni ei ole Bertha. Yrität muuttaa minut toiseksi kutsumalla minua toisella nimellä. Tiedän, sekin on *obeah*-noituutta” (SS, 157).

Lopulta Rochester vie Antoinetten Englantiin ja lukitsee naisen ullakolle leimaten hänet mielenvikaiseksi. Rochester ei pysty päästämään irti Antoinettesta, koska kokee naisen omaisuudekseen ja on mustasukkainen ajatuksesta, että Antoinette koskaan olisi jonkun toisen kanssa. Hänestä on parempi vangita Antoinette ullakolle kuin erota ja päästää hänet menemään, koska silloin Antoinette ei olisi hänen: ”Hän on hullu mutta *minun, minun*, Mitä minä välitän jumalista tai paholaisista tai itse kohtalosta. Jos hän hymyilee tai itkee tai molempia. *Minun vuokseni*.”

6. Päätäntö

Tutkin Jean Rhysin *Siintää Sargassomeri* -teoksen (1966) päähenkilön Antoinette Coswayn seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä. Tutkin sitä lukemalla *Siintää Sargassomeren* sekä analysoimalla ja pohtimalla siinä olevia kohtia, joissa Antoinetten seksuaalisuus ja sukupuoli-identiteetti tulivat mielestäni esille. Päädyin tulokseen, että Antoinetten ja hänen äitinsä Annetten suhde on epäterve Antoinetten yrittäessä epätoivoisesti saada äidiltään kaipaamaansa rakkautta ja turvaa Annetten laiminlyödessä ja torjuessa hänet kerta toisensa jälkeen. Antoinette pitää itseään syypäänä siihen, miksi äiti kohtelee häntä huonosti, ja Antoinette tuntee äitiään kohtaan pääosin sääliä – ja yksipuolista rakkautta. Antoinette jää koko loppuelämäkseen kaipaamaan menettämäänsä äidinrakkautta syyttäen lopulta itseään äitinsä mielenterveyden horjumisesta. Annetten kuolemaan saakka Antoinette pitää yllä tietynlaista toivoa siitä, että äiti voisi parantua ja kaikki voisi olla hyvin, mutta viimeistään äidin hautajaiset tuhoavat hänen toivonsa – sekä hänen uskonsa.

Christophinesta, Antoinetten hoitajasta, muodostuu ajan kuluessa Antoinetelle äitihahmo, joka on tytön tukena ja turvana lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Heidän suhteensa on Antoinetten elämän positiivisin ihmissuhde. Antoinette rakastaa Christophinea niin paljon, että hänen menettämisensä on yksi Antoinetten

suurimmista peloista. Tämä pelko näyttäytyy Antoinetten aikuisuudessa jopa tietynlaisena riippuvuutena Christophinesta. Antoinette avautuu avioliittonsa vaikeuksista Christophinelle, joka auttaa ja puolustaa Antoinetta hänen aviomiestään Rochesteria vastaan, mutta lopulta juuri Rochester erottaa Christophinen ja Antoinetten toisistaan.

Louise de Plana on Antoinetten paras ystävä ja merkittävin naisen malli luostarissa. Louisea ja hänen sisaruksiaan ihaillaan nunnien joukossa, ja de Planan sisaret ovatkin malliesimerkkejä siitä, millainen naisen täytyy olla. Louisesta kehittyy jopa äitihahmo Antoinetelle, sillä Louise opastaa häntä luostarissa ja pitää huolta siitä, että Antoinette sopeutuu helposti.

Luostarissa Antoinette oppii elämään Jumalan sanan mukaisesti, ja luostarista tulee hyvin nopeasti tytön turvapaikka. Hän alkaa suhtautumaan vartalonsa hyvin siveellisesti, jopa häveten ja vältellen sen naisellisuutta. Vasta avioliitossaan Antoinette rikkoo luostarissa saamansa häpeän kahleet nauttimalla seksistä ja seksuaalisuudestaan. Antoinette oppii luostarissa olemaan samanlainen kuin muut nuoret nunnat, mutta hän alkaa kyseenalaistaa oppeja sekä omaa uskoaan.

Antoinetten ja Rochesterin avioliitto on julmaa valtapeliä. Rochester näkee vaimossaan pelkästään keinon tyydyttää omia himojaan siinä missä Antoinette kokee saavansa mahdollisuuden todelliseen onneen. Antoinette käyttää seksiä aseena miestänsä vastaan saadakseen hänen rakkautensa siinä kuitenkaan onnistumatta. Rochester pyrkii hallitsemaan vaimoaan ja muokkaamaan hänen identiteettiään haluamaansa suuntaan siinä lopulta onnistuen ja lukiten hulluksi leimaamansa Antoinetten ullakolle.

Jatkotutkimusta voitaisiin tehdä esimerkiksi Antoinetten ystävän, Tian, vaikutuksesta Antoinetten seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiin. Myös Cora-tädin vaikutuksesta Antoinetten identiteettiin voisi tehdä kiinnostavaa jatkotutkimusta.

Lähteet

Tutkimuskohde

Rhys, Jean 1968. *Siintää Sargassomeri (Wide Sargasso Sea, 1966.)* Suom. Eva Siikarla. Porvoo: WSOY.

Tutkimuskirjallisuus

Painetut lähteet

Your Dictionary. Jean Rhys. <https://biography.yourdictionary.com/jean-rhys> (1.6.2021)

Saresma, Tuija, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen 2010. *Käsikirja sukupuoleen*. Helsinki: Vastapaino.

Rossi, Leena-Maija 2015. *Muuttuva sukupuoli. Seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. Tallinna: Gaudeamus.

Morris, Pam 1997. *Kirjallisuus ja feminismi. Johdatus feministiseen kirjallisuudentutkimukseen. (Literature and Feminism. An Introduction, 1993.)* Suom. ja toim. Päivi Lappalainen. Jyväskylä: Gummerus.

Butler, Judith 1997. *The Psychic Life of Power: Theories in Subjection*. Stanford: Stanford University Press.

Eeva, Sara 2004. Kreolilaisen heteroseksuaalisuuden 'pakollinen' ja melankolinen rakentuminen Jean Rhysin romaaneissa *Voyage in the Dark* ja *Siintää Sargassomeri*. Teoksessa Lasse Kekki ja Kaisa Ilmonen, *Pervot pidot. Homo-, lesbo- ja queer-näkökulmia kirjallisuudentutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus, 312-338.

Walker, Lisa 2001. *Looking Like What You Are – Sexual Style, Race And Lesbian Identity*. New York: New York University Press.